

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien ehdotus MAL-prosessin kehittämiseksi

MAL-suunnittelu on ollut järkevä työkalu edistää Helsingin seudun kestäväää kasvua ja yhteistyötä. Suunnitteluprosessi ja siihen liittyvä päätöksentekorakenne ovat kuitenkin vuosien saatossa muotoutuneet monimutkaisiksi. Pääkaupunkiseudun kaupunkien antamissa lausunnoissa MAL2023-suunnitelmaan todettiin, että olisi syytä tehdä kattava arviointi siitä, miten Helsingin seudulla olisi jatkossa perusteltua tehdä seudullista maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteissuunnittelua. Arvioinnin tarve liittyy sekä suunnittelun sisältöön että siihen, millainen organisoituminen ja prosessi palvelisi tarkoitusta parhaiten. Pääkaupunkiseudun kaupungit ovat osaltaan arvioineet asiaa ja ehdottavat, että MAL-suunnitelman ja suunnitteluprosessin roolia kirkastetaan, MAL-suunnitteluprosessia kevennetään ja suunnitelmasta tehdään nykyistä fokusoidumpi ja lyhyempi. Lisäksi suunnittelun ja MAL-suunnitelman ajoitusta muutetaan ja tehostetaan HSL:n ohjausta sekä yksinkertaistetaan suunnitteluprosessiin liittyvää päätöksentekoa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat ehdottavat alla esiteltyjä konkreettisia muutoksia.

Ehdotettavat muutokset edellyttävät neuvotteluja ja keskusteluja Helsingin seudun 14 kunnan lisäksi myös ns. kumppanuuskuntien (Porvoo, Lohja ja Siuntio) kanssa sekä HSL:n kanssa. Tavoitteena on, että asia voitaisiin tuoda seuraavaan Helsingin seudun yhteistyökokoukseen ja tehdä tarvittavat muutokset Helsingin seudun yhteistyösopimukseen syksyn 2024 aikana sen jälkeen, kun tarvittavat neuvottelut on käyty.

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien ehdotus MAL-suunnitteluprosessin ja siihen liittyvän päätöksenteon kehittämiseksi

1. MAL-suunnitelman valmisteluun ja suunnittelutyöhön liittyvät ehdotukset

1A MAL-suunnitelma ja -prosessi

Tavoitteet:

- o MAL - suunnitelman ja suunnitteluprosessin roolia kirkastetaan
- o MAL-suunnitteluprosessista tulee suunnitelman päivitysprosessi
- o Suunnitelmasta tehdään selvästi nykyistä fokusoidumpi ja lyhyempi
- o Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:
 - o MAL-suunnitelman päivitys aloitetaan seuraavan kerran vuodenvaihteessa 2025/2026.
 - o Prosessissa keskitytään strategiseen tasoon ja luodaan visio, mihin suuntaan seutua halutaan kehittää.
 - o Prosessin alussa käydään kuntien ja kaupunkien ylimpien johtojen (kunnan- ja kaupunginjohtajat) kesken aloitusneuvottelut kunkin kunnan ja kaupungin tavoitteista ja prioriteeteista ja pyritään sovittamaan ne yhteen. Kyseessä on MAL-valmistelua suuntaava lähetekeskustelu, jossa sovitaan lähtökohdat ja pääasialliset painotukset ennen varsinaisen suunnitelmatyön ja valmistelun käynnistämistä.
 - o Tätä edeltää kunkin kunnan ja kaupungin oma strategiaprosessi, jonka yhteydessä kunta- ja kaupunkikohtaisia MAL-prioriteetteja on nostettu strategiatasolle. Kunnan- ja kaupunginjohtajien aloitusneuvottelua varten valmistelijat koostavat kuntien strategioista keskeiset MAL-tavoitteet yhteen.
 - o Kunnan- ja kaupunginjohtajien ehdotus MAL-suunnittelun lähtökohdista ja painotuksista käsitellään Helsingin seudun yhteistyökokouksessa (HSYK), joka päättää niiden ohella valmisteluprosessista ja

tarvittaessa osallistujista.

o MAL-suunnitelman pituutta rajataan noin 15 sivuun. Se sisältää jatkossa vision, keskeisimmät tavoitteet ja toimenpiteet koskien maankäyttöä, asuntotuotantoa ja liikennettä strategisella, seudullisella tasolla.

o Raskas puiteohjelma- ja tavoite/mittarivaihe jätetään pois. Suunnitelman visio, lähtökohdat, tavoitteet ja mittarit valmistellaan voimassa olevan suunnitelman pohjalta ja hyväksytään kun valmistelu käynnistetään.

o Liikenteen osalta tarkempi lakisääteinen liikennejärjestelmäsuunnitelma on oma dokumenttinsa ja MAL-suunnitelman liiteaineistoa.

Edellä mainitut muutokset mahdollistavat MAL-tavoiteasetannan huomioimisen strategiatyössä ja parantavat poliittista ohjausta sekä sitoutumista MAL-suunnitelmaan. Poliittista ohjausta vahvistetaan kytkemällä suunnitelmatyö ja sen lähtökohdat tiiviimmin seudun kuntien strategioihin. Prosessin alkuvaiheessa strategioiden pohjalta koostettu esitys MAL-suunnittelun lähtökohdista ja painotuksista viedään poliittiseen käsittelyyn HSYK:in kokoukseen, ja edelleen kuntien toimielinten lausuttavaksi ja hyväksyttäväksi.

1B MAL-suunnitelman ja suunnittelun ajoituksen muutos

Tavoitteet:

o Muutetaan suunnittelun ajoitusta suhteessa vaalikausiin ja kuntien strategiatyöhön

o Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:

o Edellä todetusti suunnitelman ajoitusta muutetaan. Lähtökohtana on edellinen suunnitelma ja sitä päivitetään vain tarvittavilta osin. Valmistelu- ja päätösprosessi lyhenee nykyisestä neljästä vuodesta noin 1,5 vuoteen.

o Seuraavalla valtuustokaudella päivitys aloitetaan kuntien strategiatyöllä (syksy 2025). Strategioihin sisällytetään kunta- ja kaupunkikohtaiset, strategiset MAL-tavoitteet. Edellä kuvatun kunnan- ja kaupunginjohtajien aloitusneuvottelun ja HSYKin linjaamien lähtökohtien ja painopisteiden jälkeen käynnistyy varsinainen suunnitelman laadinta- ja valmistelutyö.

o Suunnitelma laaditaan pääosin vuoden 2026 aikana ja lähetetään lausunnoille vuoden 2027 alussa siten, että lausunnoilla oleva suunnitelma mahdollistaa osaltaan MAL-asioihin liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden asettamisen vuoden 2027 eduskuntavaaleja ajatellen. Suunnitelma hyväksytään ennen kesää 2027.

Ehdotettavat muutokset vaativat uudenlaista ja yksityiskohtaisempaa otetta kaupunkien ja kuntien strategiavalmisteluun MAL-asioiden osalta.

1C HSL:n ohjaus suunnittelussa

o Tavoite: Tehostetaan HSL:n suunnittelun ohjausta

Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:

o Nykyinen laaja MAL-neuvottelukunta muutetaan operatiiviseksi kaupunkien toimialajohdon ryhmäksi. Ryhmä vastaa MAL-prosessin tehokkaasta johtamisesta, sekä mm. tarvittavista seudullisista keskusteluista ja asioiden esittelystä luottamuselimille. Neuvottelukunta vastaa myös PKS-kj / KUUMA-komission informoinnista ja

lähettää suunnitelman Helsingin seudun yhteistyökokoukseen. Ryhmässä ovat Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten teknisen toimialan ylimmät viranhaltijat sekä kaksi KUUMA-kuntien edustajaa. Kaupunkikohtaisesti määritellään muut tarvittavat, prosessiin osallistuvat tahot. Helsingin osalta otetaan huomioon, että valmisteluun seudullisella tasolla osallistuu kaupunkiympäristön toimialan ohella kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto.

o Edellä mainittu operatiivinen toimialajohdon ryhmä ohjaa ja ohjeistaa suunnittelua ja huolehtii maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän tarkoituksenmukaisesta yhteensovittamisesta suunnitelmassa. Neuvottelukunta varmistaa, että suunnitelman sisältö on sellainen, että johtavat viranhaltijat voivat esittää sen hyväksymistä omille luottamuselimilleen.

o Liikennejärjestelmätyötä käsittelevä HLJ-toimikunta jatkaa toimintaansa ja ohjaa lakisääteisen liikennejärjestelmätyön laadintaa sekä muita nykyisin käsittelyssä olevia asioita. Valtion toimijat ovat jatkossakin edustettuina HLJ-toimikunnassa, koska valtio rahoittaa suurimman osan MAL-työn selvityksistä.

Liikennejärjestelmäsuunnitelma on EU:n vaatima SUMP-suunnitelma (sustainable urban mobility plan). HSL:n hallitus hyväksyy liikennejärjestelmäsuunnitelman.

Muutosten toteutus voi vaatia päätöksentekoa kuntien ja kaupunkien sisällä.

2. MAL-suunnitelman päätöksentekoon liittyvät ehdotukset

o Tavoite: Yksinkertaistetaan päätöksentekoa

Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:

o Kunnan- ja kaupunginjohtajilla on MAL-prosessin pääomistajuus ja Helsingin seudun kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunta säilytetään kokoonpanoltaan nykyisenkaltaisena.

o Operatiivinen johtovastuu MAL-prosessista on em. toimialajohtajien ryhmällä, joka myös muodostaa MAL-neuvottelukunnan (ks. tarkemmin edellä kohdassa 1C)

o Suunnittelu tehdään kuntien viranhaltijoista kootun MAL-organisaation toimesta ja HSL:n toimesta.

o HLJ-toimikunta säilyy nykyisellään.

o Helsingin seudun yhteistyökokous HSYK on jatkossakin MAL-suunnitelmasta ja -sopimuksesta linjaava seudun yhteinen päätöksentekolin. HSYK on jatkossa kuitenkin ainoa toimielin, jossa MAL-suunnitelma seudullisesti käsitellään. Tämä tarkoittaa, että HSL:n hallitus hyväksyisi jatkossa vain suunnitelman liitteenä olevan

liikennejärjestelmäsuunnitelman. HSYK:in käsittelyn jälkeen MAL-suunnitelma/sopimus menevät kuntien päätettäväksi, kuten nykyisinkin.

o Lisäksi ehdotetaan, että päätöksentekoa selkeytetään ja yksinkertaistetaan muuttamalla HSYK:in kokoonpanoa, tehtäviä ja toimintatapoja seuraavalla tavalla:

o HSYK:in kokoonpanoa pienennetään nykyisestä siten, että jatkossa siinä olisi 9 edustajaa nykyisen 28 edustajan sijaan (tai kumppanuuskunnat lukien 34 edustajan sijaan)

Helsinki, Espoo ja Vantaa nimeäisivät kukin 2 edustajaa, Kauniainen yhden ja Kuuma-kunnat 2 edustajaa. Lisäksi nimettäisiin lisäjäsenet siten, että kaksi (2) valittaisiin pääkaupunkiseudun kaupungeista ja yksi (1) Kuuma-kunnista.

o Varsinaisiksi edustajiksi HSYK:iin kaupungit ja kunnat nimeäisivät kaupungin/kunnanhallitusten puheenjohtajat. Toista edustajaa ei nimettäisi asemavaltuutuksella, se voidaan nimetä vapaasti.

Nimettävien tulisi olla MAL-suunnitteluun perehtyneitä luottamushenkilöitä.

o HSYK:in tehtävät rajataan koskemaan vain MAL-suunnitelman ja sopimuksen käsittelyä (vrt.

nykymalli ja -sopimus, jossa HSYKin tehtäviin kuuluvat myös seudullinen edunvalvonta ja mahdollinen palveluyhteistyö)

o Kumppanuuskunta-jäsenyyksistä luovutaan

Nykyisessä HSYK:issä on yhteistyösopimuksen mukaan 34 asemavaltuutuksella valitun jäsenen ohella 4-6 lisäjäsentä, joista 2-4 edustaa pääkaupunkiseudun kaupunkeja ja 2 Kuuma-kuntia.

o Asiat HSYKille valmistelee seudun kuntien kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunta kuten nykyisinkin. Kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunnalla on sihteeristö, kuten nykyisinkin.

o Päätöksenteossa yksimielisyysvaatimuksesta luovutaan ja palataan käytäntöön, jossa HSYKin päätöksenteossa pyritään yksimielisyyteen ja jossa HSYK suosittelee kunnille suunnitelman hyväksymistä, ilman yksimielisyysvaatimusta.